

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

Кафедра педагогіки та менеджменту освіти

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

В. о. завідувача кафедри

 Галина МЕШКО

«26» серпня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**Діяльність асистента вчителя у
системі інклюзивного навчання**

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка (шифр і назва галузі знань)
Спеціальність	016 Спеціальна освіта (код і найменування спеціальності)
Освітньо-професійна програма	Логопедія (найменування освітньої програми)
Мова викладання	українська

2025–2026 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Діяльність асистента вчителя у системі інклюзивного навчання» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньої програми «Логопедія» спеціальності 016 Спеціальна освіта галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Розробниця:

Шульга Ірина Мирославівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Пацула Ірина Несторівна – викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри педагогіки та менеджменту освіти.

Протокол № 1 від «26» серпня 2025 року

В.о. завідувача кафедри
педагогіки та менеджменту освіти

Галина МЕШКО

1. Опис навчальної дисципліни

1	Освітня програма	Логопедія
2	Спеціальність	016 Спеціальна освіта
3	Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
4	Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
5	Статус дисципліни	Вибіркова
6	Мова навчання	Українська
7	Курс	III
8	Семестр	6
9	Кількість змістових модулів	2
10	Форма підсумкового контролю	Залік
11	ІНДЗ	проект
11	Обсяг дисципліни в кредитах ECTS	4 кредити
12	Загальна кількість годин	120
13	Аудиторні заняття (год.)	денна/дуальна форма – 48; заочна форма – 20
14	Лекції (год.)	денна/дуальна форма – 24; заочна форма – 10
15	Практичні заняття (год.)	денна/дуальна форма – 24; заочна форма – 10
16	Самостійна робота студента (год.)	денна/дуальна форма – 72; заочна форма – 100

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної/дуальної форми навчання – 40 % до 60 %

для заочної форми навчання – 17 % до 83 %

2. Мета навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Діяльність асистента вчителя у системі інклюзивного навчання» є оволодіння здобувачами вищої освіти теоретичними знаннями та практичними вміннями, необхідними для ефективної професійної діяльності асистента вчителя в інклюзивному закладі освіти.

Вивчення дисципліни передбачає формування у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

ЗК 8. Здатність працювати в команді.

ЗК 9. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК 10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

СК 7. Здатність дотримуватися вимог до організації навчального та корекційно-розвивального освітнього середовища.

СК 11. Здатність дотримуватися основних принципів, правил, прийомів і форм суб'єкт-суб'єктної комунікації.

СК 16. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Зміст дисципліни розроблено відповідно до основних положень освітньо-професійної програми «Логопедія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

3. Результати навчання

Вивчення навчальної дисципліни «Діяльність асистента вчителя у системі інклюзивного навчання» забезпечує досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

РН 10. Здійснювати спостереження за дітьми з порушеннями мовлення, реалізовувати логопедичний супровід з урахуванням їхніх психофізичних, вікових особливостей, індивідуальних освітніх потреб, можливостей та здібностей.

РН 12. Аргументувати, планувати та надавати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомогу) відповідно до рівня розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності дитини з особливими освітніми потребами загалом та порушеннями мовленнєвого розвитку зокрема.

РН 14. Реалізовувати психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзії у ролі вчителя-дефектолога, асистента вихователя закладу дошкільної освіти, асистента вчителя закладу загальної середньої освіти тощо.

РН 18. Аналізувати зміст, методи, особливості організації навчання, моделювати педагогічні явища та процеси, передбачати їх результати, виходячи з потреб, можливостей та труднощів дітей з мовленнєвими порушеннями.

РН 19. Визначати потреби і проблеми дітей з особливими освітніми потребами та їхніх сімей, знаходити інноваційні рішення та залучати ресурси для їх задоволення та вирішення.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Теоретичні засади діяльності асистента вчителя у системі інклюзивного навчання

Тема 1. Асистент вчителя у інклюзивному класі: основні функції та завдання.

Асистент вчителя. Функції асистента вчителя. Асистент вчителя – член команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами. Розподіл обов'язків між вчителем, асистентом вчителя. Кваліфікаційні характеристики асистента вчителя. Професійний розвиток асистента вчителя. Співпраця асистента вчителя зі іншими фахівцями (психолог, логопед, корекційний педагог та інші).

Тема 2. Асистент вчителя та асистент дитини: розподіл обов'язків.

Законодавче підґрунтя роботи асистента дитини. Роль асистента дитини в інклюзивному класі. Обов'язки асистента дитини. Підготовка асистента дитини до роботи. Асистент дитини – надавач соціальної послуги супроводу під час інклюзивного навчання. Відмінності у ролях та обов'язках асистента вчителя та асистента дитини. Спільна робота та співпраця вчителя, асистента вчителя та асистента дитини.

Тема 3. Нормативно-правові засади діяльності асистента вчителя та асистента дитини у системі інклюзивного навчання.

Нормативно-правове підґрунтя інклюзивної освіти в Україні. Міжнародні документи у галузі інклюзивної освіти. Міжнародні організації, які формують політику в галузі інклюзивної освіти. Посада асистента вчителя в українському законодавстві. Нормативно-правове регулювання діяльності асистента вчителя. Посадова інструкція асистента вчителя.

Тема 4. Зарубіжний досвід роботи асистента вчителя.

Асистент вчителя: досвід Канади. Асистент вчителя: досвід США. Асистент вчителя: досвід Великої Британії. Асистент вчителя: досвід Фінляндії. Асистент вчителя: досвід Японії. Асистент вчителя: досвід Швеції. Асистент вчителя: досвід Німеччини. Асистент вчителя: досвід Польщі. Порівняльний аналіз функцій асистента вчителя та асистента дитини в Україні та за кордоном. Можливість адаптації зарубіжного досвіду у контексті регулювання діяльності асистента вчителя у системі інклюзивного навчання.

Змістовий модуль 2.

Практичні аспекти діяльності асистента вчителя у системі інклюзивного навчання

Тема 5. Документація асистента вчителя в інклюзивному класі.

Роль асистента вчителя у розробці та реалізації індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами, індивідуального навчального плану та індивідуальної навчальної програми. Документація асистента вчителя в інклюзивному класі. Графік роботи асистента вчителя. Журнал спостережень. Щоденний план роботи асистента вчителя. Річний план роботи асистента вчителя. Облікове портфоліо асистента вчителя. Звіт асистента вчителя. Вимоги до ведення документації асистента вчителя у інклюзивному класі.

Тема 6. Взаємодія та комунікація асистента вчителя із дітьми з особливими освітніми потребами.

Роль асистента вчителя в підтримці учнів з особливими освітніми потребами. Розвиток соціальних навичок дітей з особливими освітніми потребами. Використання адаптацій і модифікацій у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. Методи комунікації асистента вчителя з дітьми з особливими освітніми потребами. Альтернативні та додаткові методи комунікації з дітьми з особливими освітніми потребами. Проста/легка мова. Етикет взаємодії та комунікації. Коректна мова.

Тема 7. Стратегії спільного викладання у інклюзивному класі.

Командний підхід як необхідна умова забезпечення якісної освіти в інклюзивному класі. Команда психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами. Практика спільного викладання в інклюзивному класі: переваги та недоліки. Моделі (один вчить, інший допомагає; спільне викладання; паралельне викладання, викладання в групах; викладання «на місцях» та інші) та форми спільного викладання. Розподіл обов'язків між вчителем та його асистентом у процесі спільного викладання. Учні як співучителі (взаємне навчання). Формування партнерських стосунків у процесі спільного викладання.

Тема 8. Стратегії оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами (роль асистента вчителя).

Контроль й оцінювання навчальних досягнень учнів в інклюзивному класі. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з різними типами порушень. Кількісні та якісні показники оцінювання. Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами. Індивідуальне оцінювання розвитку соціальної компетентності учнів. Безбальне оцінювання. Технологія портфоліо. Переваги технології портфоліо. Роль асистента вчителя в оцінюванні досягнень дитини з особливими освітніми потребами. Розподіл обов'язків між вчителем та його асистентом при оцінюванні досягнень дітей з особливими освітніми потребами.

Тема 9. Робота асистента вчителя з батьками/опікунами дитини з особливими освітніми потребами.

Співпраця асистента вчителя та батьків/опікунів дитини з особливими освітніми потребами. Форми і методи роботи асистента вчителя з батьками/опікунами. Розподіл обов'язків між вчителем та асистентом вчителя у контексті роботи з батьками/опікунами. Напрямки роботи щодо налагодження взаємодії асистента вчителя та батьків/опікунів. Стратегії ефективного спілкування. Правила комунікації з батьками/опікунами.

4.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		лекції	практичні заняття	самостійна робота		лекції	практичні заняття	самостійна робота
Змістовий модуль 1.								
<i>Теоретичні засади діяльності асистента вчителя у системі інклюзивного навчання</i>								
Тема 1. Асистент вчителя у інклюзивному класі: основні функції та завдання	13	2	2	9	13	1	1	11
Тема 2. Нормативно-правові засади діяльності асистента вчителя у системі інклюзивного навчання	13	2	2	9	13	1	-	12
Тема 3. Асистент вчителя та асистент дитини: розподіл обов'язків	13	2	2	9	13	-	1	12
Тема 4. Зарубіжний досвід роботи асистента вчителя	13	2	2	9	13	-	-	13
Всього за модуль	52	8	8	36	52	2	2	48
Змістовий модуль 2.								
<i>Практичні аспекти діяльності асистента вчителя у системі інклюзивного навчання</i>								
Тема 5. Документація асистента вчителя в інклюзивному класі	14	4	2	8	14	2	2	10
Тема 6. Взаємодія та комунікація асистента вчителя із дітьми з	14	4	4	6	14	2	2	10

особливими освітніми потребами								
Тема 7. Стратегії спільного викладання у інклюзивному класі	14	4	4	6	14	2	2	10
Тема 8. Стратегії оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами (роль асистента вчителя)	14	2	4	8	14	1	1	12
Тема 9. Робота асистента вчителя з батьками/опікунами дитини з особливими освітніми потребами	12	2	2	8	12	1	1	10
Всього за модуль	68	16	16	36	68	8	8	52
ВСЬОГО	120	24	24	72	120	10	10	100

4.3. Теми лекцій

№ з/п	№ теми	Назва теми	Кількість годин	
			денна форма	заочна форма
1.	Тема 1.	Асистент вчителя у інклюзивному класі: основні функції та завдання	2	1
2.	Тема 2.	Нормативно-правові засади діяльності асистента вчителя у системі інклюзивного навчання	2	1
3.	Тема 3.	Асистент вчителя та асистент дитини: розподіл обов'язків	2	-
4.	Тема 4.	Зарубіжний досвід роботи асистента вчителя	2	-
5.	Тема 5.	Роль асистента вчителя у розробці та реалізації індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами	2	-
6.	Тема 5.	Документація асистента вчителя в інклюзивному класі	2	1
7.	Тема 6.	Особливості взаємодії асистента вчителя із дітьми з особливими освітніми потребами	2	1
8.	Тема 6.	Методи альтернативної та додаткової комунікації в інклюзивному класі	2	1
9.	Тема 7.	Командний підхід в інклюзивному класі. Практика спільного викладання: переваги та недоліки	2	1
10.	Тема 7.	Моделі спільного викладання в інклюзивному класі	2	1
11.	Тема 8.	Стратегії оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами (роль асистента вчителя)	2	1
12.	Тема 9.	Робота асистента вчителя з батьками/опікунами дитини з особливими освітніми потребами	2	1
		Всього	24	10

4.4. Теми практичних занять

№ з/п	№ теми	Назва теми	Кількість годин	
			денна форма	заочна форма
1.	Тема 1.	Асистент вчителя у інклюзивному класі: основні функції та завдання	2	1
2.	Тема 2.	Нормативно-правові засади діяльності асистента вчителя у	2	-

		системі інклюзивного навчання		
3.	Тема 3.	Асистент вчителя та асистент дитини: розподіл обов'язків	2	1
4.	Тема 4.	Зарубіжний досвід роботи асистента вчителя	2	-
5.	Тема 5.	Документація асистента вчителя в інклюзивному класі	2	2
6.	Тема 6.	Специфіка взаємодії асистента вчителя із дітьми з особливими освітніми потребами	2	1
7.	Тема 6.	Особливості використання методів альтернативної та додаткової комунікації в інклюзивному класі	2	1
8.	Тема 7.	Розподіл обов'язків між вчителем та його асистентом у процесі спільного викладання	2	1
9.	Тема 7.	Підготовка та проведення уроку в інклюзивному класі через спільне викладання	2	1
10.	Тема 8.	Контроль й оцінювання навчальних досягнень учнів в інклюзивному класі (загальні рекомендації)	2	1
11.	Тема 8.	Методи оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами	2	-
12.	Тема 9.	Робота асистента вчителя з батьками/опікунами дитини з особливими освітніми потребами	2	1
		Всього	24	10

4.5. Самостійна робота

№ з/п	№ теми	Назва теми	Кількість годин	
			денна форма	заочна форма
1.	Тема 1.	Кваліфікаційні характеристики асистента вчителя. <i>Завдання:</i> описати кваліфікаційні характеристики асистента вчителя. Відповідь подати у вигляді таблиці чи схеми.	5	6
2.	Тема 1.	Співпраця асистента вчителя зі іншими фахівцями (психолог, логопед, корекційний педагог та інші). <i>Завдання:</i> навести приклади взаємодії асистента вчителя та фахівців. Перелічити умови ефективної взаємодії асистента вчителя та фахівців.	4	5
3.	Тема 2.	Підготовка асистента дитини до роботи. <i>Завдання:</i> записати обов'язки асистента дитини та особливості його підготовки до роботи в інклюзивному середовищі.	4	6
4.	Тема 2.	Відмінності у ролях та обов'язках асистента вчителя та асистента дитини. <i>Завдання:</i> скласти порівняльну таблицю асистента вчителя та асистента дитини.	5	6
5.	Тема 3.	Міжнародні організації, які формують політику в галузі інклюзивної освіти. <i>Завдання:</i> проаналізувати міжнародне законодавство, яке регламентує впровадження інклюзивної освіти.	9	12
6.	Тема 4.	Асистент вчителя: зарубіжний досвід. <i>Завдання:</i> підготувати презентацію про особливості роботи асистента вчителя за кордоном (країна на вибір).	9	13
7.	Тема 5.	Вимоги до ведення документації асистента вчителя у інклюзивному класі.	4	5

		<i>Завдання:</i> проаналізуйте зразки документації асистента вчителя (зразки у мудлі).		
8.	Тема 5.	Облікове портфоліо асистента вчителя. <i>Завдання:</i> складіть облікове портфоліо асистента вчителя, продумавши розділи.	4	5
9.	Тема 6.	Розвиток соціальних навичок дітей з особливими освітніми потребами. Використання адаптацій і модифікацій у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. <i>Завдання:</i> наведіть приклади адаптацій та модифікацій, які можуть бути використані на уроці в інклюзивному класі (категорія дітей з ООП та урок за вибором).	3	5
10.	Тема 6.	Проста/легка мова. Етикет взаємодії та комунікації. Коректна мова. <i>Завдання:</i> скласти короткий словник із коректною термінологією.	3	5
11.	Тема 7.	Командний підхід як необхідна умова забезпечення якісної освіти в інклюзивному класі. <i>Завдання:</i> подайте узагальнено у таблиці завдання та обов'язки членів команда психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами.	2	4
12.	Тема 7.	Учні як співучителі (взаємне навчання). Формування партнерських стосунків у процесі спільного викладання. <i>Завдання:</i> виокремити переваги та можливі недоліки взаємного навчання.	4	6
13.	Тема 8.	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з різними типами порушень. <i>Завдання:</i> напишіть основні критерії оцінювання навчальних досягнень дітей (урок і категорія дітей з ООП за вибором)	4	6
14.	Тема 8.	Індивідуальне оцінювання розвитку соціальної компетентності учнів. Безбальне оцінювання. <i>Завдання:</i> напишіть у чому полягає сутність індивідуального оцінювання розвитку соціальної компетентності та безбального оцінювання учнів з ООП.	4	6
15.	Тема 9.	Напрямки роботи щодо налагодження взаємодії асистента вчителя та батьків/опікунів. <i>Завдання:</i> розробіть конспект перших батьківських зборів, на яких потрібно познайомитись та розповісти про роль і обов'язки асистента вчителя в інклюзивному класі.	4	5
16.	Тема 9.	Стратегії ефективного спілкування. Правила комунікації з батьками/опікунами. <i>Завдання:</i> напишіть правила комунікації з батьками/опікунами дітей з ООП.	4	5
		Всього	72	100

4.6. Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ)

Підготувати проєкт на вибір:

- створити інтерактивний посібник для асистента вчителя з порадами щодо взаємодії з дітьми з ООП;
- створити короткий відеокурс «10 порад асистенту вчителя для роботи в інклюзивному класі».

Проект може містити корисні поради, покрокові інструкції для асистента вчителя, завдання для самоконтролю, опитувальники тощо.

За бажанням здобувача освіти та з погодження викладача тема та формат ІНДЗ можуть бути змінені.

5. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни «Діяльність асистента вчителя у системі інклюзивного навчання» використовуються такі засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- поточне опитування (усне завдання);
- тести;
- презентація результатів виконаних завдань;
- виконання практичних завдань;
- перегляд і аналіз відеозаписів уроків в інклюзивних класах;
- виконання творчих завдань;
- есе тощо.

6. Форми контролю

У процесі вивчення дисципліни «Діяльність асистента вчителя у системі інклюзивного навчання» використовуються такі форми контролю:

– поточний контроль здійснюється у формі оцінювання результатів навчальної діяльності здобувачів вищої освіти під час практичних занять та виконання ними завдань для самостійної роботи, а також на платформі MOODLE.

7. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

Критерії оцінювання під час практичних занять:

За кожен тему здобувач освіти може отримати максимум **7 балів**. Якщо одна тема розглядається на двох заняттях – вона оцінюється двома оцінками (7 балів за кожне заняття).

7 балів – здобувач вищої освіти демонструє вичерпні, систематизовані знання, вільно й аргументовано висловлює думку, уміє аналізувати та розв'язувати проблемні питання, виявляє креативність і високий рівень самостійності у застосуванні набутих знань.

6 балів – здобувач вищої освіти демонструє ґрунтовні знання матеріалу, здатен самостійно аналізувати події, явища та факти, висловлює логічні й послідовні думки, але допускає несуттєві неточності.

5 балів – здобувач вищої освіти демонструє достатні знання для подальшого навчання й професійної діяльності, здатний відтворювати основний матеріал і розуміє його зміст, але допускає помилки, тому потребує уточнення викладача.

4 бали – здобувач вищої освіти має часткові знання матеріалу, відповідає лише на основні запитання, не в достатній мірі володіє термінологією, відповідь неповна й не завжди логічна.

3 бали – здобувач освіти демонструє фрагментарні знання (менше ніж 50% матеріалу), відповідь поверхнева, містить грубі помилки у логіці викладу й використанні термінології.

2 бали – здобувач освіти володіє мінімальними знаннями, відповідь непослідовна й здебільшого неправильна, відсутнє умінь аргументовано висловлювати думку.

1 бал – здобувач освіти демонструє поодинокі, випадкові знання, відповідь хаотична, без логіки, з грубими помилками.

0 балів – здобувач освіти не володіє знаннями з практичного заняття; відповідь відсутня або повністю неправильна.

Критерії оцінювання самостійної роботи

Навчальний матеріал, опрацьований у процесі самостійної роботи оцінюється на практичному занятті та/або під час тестового контролю. Кожна тема оцінюється за 7-ти бальною шкалою. Якщо на вивчення однієї теми виділено два практичних заняття – здобувач освіти може отримати дві оцінки.

Критерії оцінювання ІНДЗ

Максимальна оцінка – **16 балів**.

1. Структурованість і логіка викладу матеріалу (3 бали).
2. Оригінальність і креативність подання матеріалу (3 бали).
3. Дотримання вимог щодо технічного оформлення (2 бали).
4. Практична цінність і можливість застосування на практиці (3 бали).
5. Презентація результатів ІНДЗ (5 балів).

6. Критерії оцінювання підсумкового контролю

Підсумкового контролю не передбачено.

Підсумкова оцінка визначається шляхом сумування балів, отриманих здобувачем освіти за всіма видами навчальної діяльності, у тому числі виконанням ІНДЗ.

Політика оцінювання

✓ **Політика щодо відвідування:** відвідування занять є обов'язковим; бали, отримані на занятті сумуються, визначають їх загальну кількість.

✓ **Політика щодо термінів та перескладання завдань:** завдання, які виконуються з порушенням встановлених термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. До перескладання теми здобувач освіти допускається з дозволу деканату за наявності поважних причин.

✓ **Політика щодо академічної доброчесності:** усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Зафіксовані порушення норм доброчесності під час контролю є підставою для розгляду на засідання Комісії з питань етики та академічної доброчесності університету.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточне оцінювання									ІНДЗ	Підсумкова оцінка
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9		
7	7	7	7	7	7/7	7/7	7/7	7	16	100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90–100	A	зараховано
85–89	B	
75–84	C	
64–74	D	
60–64	E	

0-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
------	----	---

8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Нормативні документи.
2. Опорні конспекти лекцій, методичні розробки для проведення практичних занять, навчальні посібники, зразки документації.
3. Електронний навчально-методичний комплекс на платформі MOODLE.
4. Мультимедійний проектор, ноутбук, колонки для демонстрації презентації та відеозаписів.
5. Інструменти штучного інтелекту для розробки практичних завдань, моделювання педагогічних ситуацій та пошуку матеріалу.
6. Комп'ютери з доступом до Інтернету для проведення поточного контролю.

9. Рекомендована література

Основна

1. Асистент вчителя у закладі загальної середньої освіти з інклюзивною формою навчання : навчально-методичний посібник / А. А. Колупаєва та ін. Харків : Ранок, 2019. 216 с. URL: <https://ispukr.org.ua/?p=5274>
2. Гаяш О.В. Поради вчителям щодо навчання дітей з особливими освітніми потребами у класі з інклюзивним навчанням : методичні рекомендації / уклад. О. В. Гаяш. Ужгород: Інформаційно-видавничий центр ЗІППО, 2014. 108 с. URL: <https://dnmcp.com.ua/sites/default/files/2019-08/31/2/Метод%20посібник%20...асистенту%20вчителя%20в%20роботі%20з%20дітьми%20з%20ООН.pdf>
3. Данілавичуте Е. А., Литовченко С. В. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі : навчально-методичний посібник / за ред. А. А. Колупаєвої. Київ : Видавнича група «А.С.К.». 2012. 360 с. URL: <https://dnmcp.com.ua/sites/default/files/2019-11/6/3/Навчально-методичний%20посібник.%20Стратегії%20викладання%20в%20інклюзивному%20навчальному%20закладі.%202012.pdf>
4. Дятленко Н. М., Софій Н. З., Мартинчук О. В., Найда Ю. М. Асистент учителя в інклюзивному класі : навчально-методичний посібник / за заг. ред. М. Ф. Войцехівського. Київ : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 172 с. URL: https://ippo.kubg.edu.ua/wp-content/uploads/2015/05/asystent_uchytelia.pdf
5. Інклюзивна освіта: досвід і перспективи : монографія / відп. ред. Г. В. Давиденко. Вінниця, 2016. 242 с. URL: https://uu.edu.ua/upload/Nauka/Electronni_naukovi_vidannya/VSEI/Inkluzivna_osvita_2016.pdf
6. Інклюзивний простір: poradnik для педагогів та батьків : навчально-методичний посібник / уклад. Т. В. Логвін. Чернігів : Десна Поліграф, 2018. 188 с.
7. Інклюзивний простір: poradnik для педагогів та батьків : навчально-методичний посібник / уклад. Т. В. Логвін. Чернігів : Десна Поліграф, 2018. 188 с. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/wa-data/public/site/books2/navchalno-metodychny-posibnyky/dlya-pedpraysivnykiv/NUSH-osoblyvosti-orhanizatsiyi-osvitnoho-protsesu-uchniv-pochatkovoyi-shkoly-v-inklyuzyvnykh-klasakh-Myronova.pdf>
8. Інклюзія від А до Я: нормативно-правові та методичні основи роботи педагогічних працівників в інклюзивно-освітньому середовищі : практичний посібник / уклад. Н. В. Тарасенко, Л. В. Кондрацька, О. І. Рассказова. Харків : ТОВ «Типографія «КСК», 2019. 98 с. URL: <https://repository.khpa.edu.ua/items/58018741-613d-483a-b313-36919b63d625>
9. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі : навчально-методичний посібник. Харків : Видавництво «Ранок», 2019. 304 с.
10. Компанець Н. М., Луценко І. В., Коваль Л. В. Організаційно-методичний супровід дитини з особливими освітніми потребами в умовах ДНЗ. Київ : Видавнича група

«Атопол», 2018. 100 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/712267/2/Організаційно-методичний%20супровід.pdf>

11. Лавріненко Л. І. Школа для кожного (окремі аспекти інклюзивної освіти): навчально-методичний посібник для керівників закладів освіти, учителів та вихователів ЗДО, ГПД, шкіл-інтернатів, методистів. Чернігів: ЧНТУ, 2017. 168 с. URL: http://umo.edu.ua/images/content/depozitar/posibnyky/navchalyni/8_Лавріненко_Школа.pdf

12. Литвяк Д.М., Зленко Л.О. Співпраця вчителя та асистента вчителя в інклюзивному освітньому середовищі (методичні рекомендації). Чернігів: ЧОІППО, 2023. 66 с. URL: <https://share.google/8Ao6beZRSJtQ6Zw3m>

13. Нова українська школа: Порадник для вчителя / під заг. ред. Бібік Н. М. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с. URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya.pdf>

14. Організаційні засади діяльності асистента вчителя в інклюзивному класі: методичний посібник / уклад. О. В. Коган та ін. Харків: «Друкарня Мадрид», 2019. 110 с. URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/01/Organizatsijni-zasady-diyalnosti-asystenta-vchytelya.pdf>

15. Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами: методичні рекомендації / уклад.: Н. Софій, О. Стягунова, О. Федоренко. Київ, УІРО, 2024, 40 с. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/inkluzyvne-navchannya/2024/07/29/Otsinyuvannya.navch.dosyahn.uchniv.z.OOP-metodrekomentatsiyi-2024.pdf>

16. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/inkluzyvne-navchannya/posibniki/inkluziyavnz.pdf>

17. Практика асистента педагога: міжнародний та український контекст: результати дослідження / Федоренко О. та ін. Київ: ФОП Паршин, 2020. 122 с. URL: <https://www.irf.ua/wp-content/uploads/2021/01/praktyka-asystenta-pedagoga.pdf>

18. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 р. № 636. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/636-2019-%D0%BF#Text>

19. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.2021 р. № 957. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text>

20. Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.06.2018 р. № 609. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0609729-18#Text>

21. Про затвердження Умов допуску асистента учня (дитини) до освітнього процесу для виконання його функцій та вимог до нього: Наказ Міністерства освіти і науки України від 17.11.2021 № 1236. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0073-22#Text>

22. Спільне викладання в інклюзивному класі: методичні матеріали / уклад. Н. З. Софій. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 70 с. URL: <https://dnmcp.com.ua/sites/default/files/2019-11/6/3/Методичні%20матеріали.%20Спільне%20викладання%20в%20інклюзивному%20класі.%202015.pdf>

23. Теорія і практика інклюзивної освіти: навчально-методичний посібник / упоряд. К. М. Бондар; 2-ге вид., доп. Кривий Ріг: Проект «Підтримка інклюзивної освіти», 2019. 170 с. URL: <https://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/123456789/3544/1/Теорія%20і%20практика%20інклюзивної%20освіти%20-%20последняя.pdf>

24. Теорія та практика використання альтернативної комунікації для осіб з особливими освітніми потребами: навчально-методичний посібник. Київ: ФОП Усатенко Г. В., 2021. 80 с.

25. Удич З.І. Основи інклюзивної освіти: навчально-методичний посібник. Тернопіль: КІЦ «ПРИНТ-ОФІС», 2015. 378 с.

26. Чайка М. С., Усатенко Г. В., Кривоногова О. В. Теорія та практика використання альтернативної комунікації для осіб з особливими освітніми потребами: навчально-методичний посібник. Київ: ФОП Усатенко Г. В., 2021. 80 с. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/navchalno-metodichn-posbniki/dlya-pedagogchnikh-pratsvnikv-yak-pratsuyuyut-z-uchnyami-z-osoblivimi-osvtnmi-potrebami/navchalno-metodichniy-posbnik-teorya-ta-praktika-vikoristannya-alternativno-komunkats-dlya-osb-z-osoblivimi-osvtnmi-potrebami-avt-chayka-m-s-usatenko-g-v-krivonogova-o-v/>

27. Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 248 с. URL: <http://novovolynsk-school2.edukit.volyn.ua/Files/downloadcenter/ОСНОВИ%20ІНКЛЮЗИВНОЇ%20ПЕДАГОГІКИ%20ОСНОВИ%20ІНКЛЮЗИВНОЇ%20ПЕДАГОГІКИ.%20З.М.%20Шевців.%20З.М.%20Шевців%20ПІДРУЧНИК%20ПІДРУЧНИК.pdf>

28. Як зробити школу інклюзивною. Досвід проектної діяльності: метод. посіб. / Канадсько-український проект «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні» / уклад. С. Єфімова. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2012». 152 с.

Додаткова

1. Duka Ferri A., & Nano L. Assistant Teacher and His Role in Inclusive Classes in Lower Secondary Education. *Interdisciplinary Journal of Research and Development*. 2022. Vol. 9 (1). P. 56–61. URL: https://www.researchgate.net/publication/371713221_Assistant_Teacher_and_His_Role_in_Inclusive_Classes_in_Lower_Secondary_Education

2. Udych Z., Shulha I., Cherpurna L., Rudenko L., Dzhus O. Inclusive Education in Ukraine: Challenges, Conditions and Implementation Strategies. *Conhecimento & Diversidade*. 2024. Niterói, V. 16, N. 41. P. 419–445. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/32205/1/Yduch_et_al_Inclus_Educat.pdf

3. Umesh Sharma, Spencer J. Salend Teaching Assistants in Inclusive Classrooms: A Systematic Analysis of the International Research Analysis of the International Research. *Australian Journal of Teacher Education*. 2016. Vol. 41 (8). P. 118–134. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1118379.pdf>

4. Атаманчук Н. М. Психологічна готовність дітей з особливими потребами до школи в умовах інклюзивної освіти. *Наука і освіта*. 2014. №6. С. 11–15. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NiO_2014_6_4

5. Буренко Г., Зінченко В. Інклюзивна школа – ефективна школа. *Таврійський вісник освіти*. 2015. № 3. С. 76–80. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tvo_2015_3_15

6. Вербенець А. А. Міжнародний досвід запровадження інклюзивної освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2016. Вип. 51. С. 90–97. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2016_51_14

7. Гудзь К. Теоретико-методологічні основи впровадження інклюзивної освіти у загальноосвітньому навчальному закладі. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Сер. Педагогічні науки*. 2016. № 2(2). С. 64–69. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/11495>

8. Довідник видань проекту «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні»: матеріали Міжнародної конференції «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні: знання, практика та політика» (11–12 лютого 2013 р., Київ). URL: http://osvitportal.lviv.ua/portal/doc/Довідник_видань_проекту.pdf

9. Заверико Н. В., Авраменко У. В. Соціально-педагогічний аспект взаємодії школи та сім'ї в контексті інклюзивної освіти. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. 2018. № 2. С. 5–10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_ped_2018_2_3

10. Лапін А. В. Робота асистента вчителя в інклюзивному освітньому закладі. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*. 2014. Вип. 5. С. 219–232. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ooop_2014_5_27

11. Лупарт Дж., Веббер Ч. Шкільна реформа в Канаді: перехід від роздільних систем освіти до інклюзивних шкіл. *Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання*. 2010.

№1 (55). С. 6–11. Нова українська школа: Порадник для вчителя / під заг. ред. Бібік Н. М. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с. URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya.pdf>

12. Овчаренко І. В. Психологічний супровід дитини з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі. *Таврійський вісник освіти*. 2017. № 1. С. 249–254. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tvo_2017_1_42

13. Удич З., Шульга І. Виклики у роботі асистента учителя/вихователя: методологія та результати дослідження. *Особлива дитина: навчання і виховання*. Київ, 2024. № 1 (113). С. 87–115. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/32330>

14. Шульга І. Реалізація інклюзивної освіти за кордоном (на прикладі Скандинавських країн). *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. Умань : Візаві, 2021. № 3. С. 180–187. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/22907>

15. Яковлева С. Д., Слободянюк Г. В. Взаємодія вчителя та асистента вчителя початкових класів інклюзивної освіти у світлі концепції «нова українська школа». *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2019. Вип. 4. С. 275–281. URL: <https://www.pj.journal.kspu.edu/index.php/pj/article/view/1016>

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. [ЕНМК навчальної дисципліни](#) «Діяльність асистента вчителя у системі інклюзивного навчання» на платформі MOODLE: <https://elr.tnpu.edu.ua/course/view.php?id=3224>

2. Довідник безбар'єрності: <https://bf.in.ua/>

3. Бібліотека Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка: <http://www.library.tnpu.edu.ua/>

4. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: www.nbuv.gov.ua

5. Інститут спеціальної педагогіки НАПН України: <http://ispukr.org.ua/>